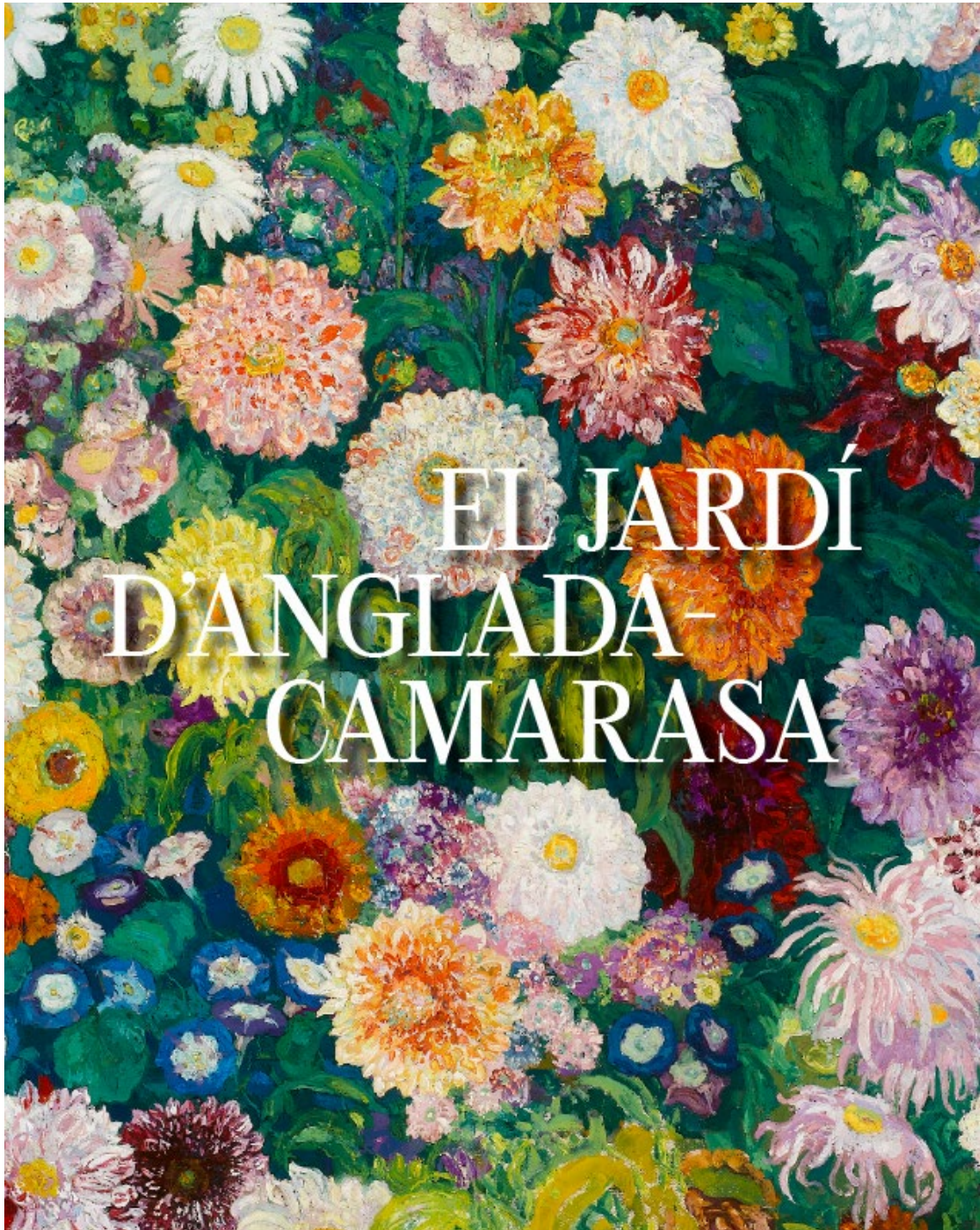

Fundació "la Caixa"

CaixaForum

CaixaForum Palma

Del 3 de novembre de 2022 al 25 d'agost de 2024

El jardí d'Anglada-Camarasa floreix a CaixaForum Palma

- El centre cultural de la Fundació "la Caixa" ofereix un passeig pel jardí d'Anglada-Camarasa a través d'una mostra que aprofundeix en la passió que l'artista sentia per la jardineria i els elements florals, i en com la va plasmar en la seva obra al llarg de la seva trajectòria.
- L'exposició proposa un recorregut, mitjançant una selecció d'olis, fotografies, estampes i objectes de la Col·lecció Hermen Anglada-Camarasa, a través de tres àmbits que tracen l'interès creixent de l'artista per les flors.
- El projecte expositiu pren com a punt de partida el jardí d'El Pinaret del Port de Pollença, que el mateix artista va crear i cultivar, i on fins i tot hi va haver flors exòtiques portades d'altres països.
- La mostra ha convertit l'espai permanent dedicat al pintor en un autèntic jardí que proposa llegir la flor des de múltiples dimensions, tenint en compte també les pràctiques d'observació de la natura que van portar el pintor a traçar dibuixos de caràcter científic.
- El tractament que Anglada-Camarasa va donar a aquest element natural no solament ajudarà els visitants a comprendre com va dibuixar les flors en la seva obra, sinó també com, al mateix temps, les flors han dibuixat la vida del pintor.

El jardí d'Anglada-Camarasa. Concepte i producció: produïda i organitzada per la Fundació "la Caixa". **Comissariat:** Arola Valls. **Assessorament:** Sílvia Pizarro, neta de l'artista, i Real Jardín Botánico. **Dates:** del 3 de novembre de 2022 al 25 d'agost de 2024. **Lloc:** CaixaForum Palma (plaça de Weyler, 3).

 [@FundlaCaixaCAT](https://twitter.com/FundlaCaixaCAT) [@CaixaForum_CAT](https://twitter.com/CaixaForum_CAT) [#CaixaForumAngladaCamarasa](https://twitter.com/CaixaForumAngladaCamarasa)

Palma de Mallorca, 3 de novembre de 2022. La cap de Continguts d'Exposicions d'Art de la Fundació "la Caixa", **Carla Tarruella**; la directora de CaixaForum Palma, **Margarita Pérez Villegas**; la comissària de l'exposició, **Arola Valls**, i la neta de l'artista i assessora de la mostra, **Silvia Pizarro**, han presentat avui *El jardí d'Anglada-Camarasa*.

Dins de la seva programació, la Fundació "la Caixa" presta una atenció especial a l'art dels segles XIX-XX amb l'objectiu de promoure i divulgar el coneixement sobre una època clau per entendre la sensibilitat contemporània. Aquesta vegada, l'espai permanent dedicat a Anglada-Camarasa es transforma i s'amplia per acollir una mirada inèdita sobre un tema recurrent en l'obra de l'artista barcelonès establert a Mallorca: les flors.

El projecte expositiu pren com a **punt de partida el jardí d'El Pinaret del Port de Pollença** i, per això, recrea una museografia especial acompanyada d'una gespa artificial per facilitar la immersió en l'univers botànic de l'artista, que va consolidar la seva carrera artística a París. L'any 1926, Hermen Anglada-Camarasa va comprar una parcel·la a la localitat mallorquina del Port de Pollença per construir-hi la finca El Pinaret, un terreny que va enjardinar i al qual fins i tot va fer-hi portar flors exòtiques d'altres països. Al seu jardí hi va plantar arbres fruiters i xiprers ornamentals, i després hi va cultivar dàlies, hortènsies i una gran varietat de roses, entre altres flors. La dedicació d'Anglada-Camarasa al cultiu i cura de les flors li va permetre estudiar-les en profunditat. De fet, l'interès per la flora que el pintor ja havia demostrat en etapes anteriors, en què les protagonistes dels seus olis apareixien acompanyades d'elements florals, es va convertir en una autèntica passió per la jardineria que el va dur a deixar la pintura en segon terme durant els primers anys de la dècada del 1930.

L'exposició proposa, a través d'una selecció d'olis, dibuixos, fotografies, estampes i objectes de la **Col·lecció Hermen Anglada-Camarasa**, un recorregut per tres àmbits que tracen l'interès creixent de l'artista pels elements florals.

El primer àmbit, «Del jardí al llenç», comença amb l'arribada d'Anglada-Camarasa a Mallorca, on es va instal·lar durant la Primera Guerra Mundial. L'estada a l'illa el va portar a descobrir els paisatges i la llum mediterrànica, i també a consolidar la passió que sentia per la botànica. En aquest àmbit es mostren obres en les quals les flors es converteixen en objecte d'observació que l'artista plasma en minuciosos dibuixos plens d'anotacions i observacions. A través de fotos de la finca El Pinaret, que va comprar gairebé dues dècades més

tard, i de nombrosos dibuixos i pintures, es pot veure com va construir un atlas visual botànic que més endavant li havia de permetre dibuixar flors a l'exili, lluny de la seva estimada finca El Pinaret. Aquest àmbit inclou l'obra *Columna florida*, eix central de la mostra. Es tracta d'una pintura creada ja a l'exili, a Pougues-les-Eaux, que s'aproxima més a la construcció artificial d'un *bouquet* floral impossible que a la plasmació d'una naturalesa en estat silvestre. L'obra ens permet intuir que, a l'exili, la flor es converteix per a Anglada-Camarasa en un element de connexió simbòlica i vital amb els interessos i la vida que va haver de deixar a Pollença.

El segon àmbit, «Escenaris florals», aborda la consolidació de la trajectòria i de la projecció internacional d'Anglada-Camarasa, que va viure gairebé vint anys a la capital artística de l'època: París. Aquests anys li van permetre trobar un llenguatge propi, alimentat per referències de tot Europa i de Rússia, i també per una atenció especial al folklore. Els temes gitanos i els elements propis del costumari valencià, que l'artista va descobrir arran d'un viatge a València el 1904, van enriquir l'univers temàtic de la seva obra. En aquest espai es poden veure dues grans obres d'Anglada-Camarasa: *Fra le rose* [Entre les roses] i *València*, dos llenços en els quals les figures femenines s'emmarquen en un decorativisme protagonitzat per les flors.

Finalment, el tercer àmbit, «Complements de la identitat», proposa una aproximació a la flor des del paper ornamental que Anglada-Camarasa li atribueix quan la inclou en vestits, barrets i accessoris de diversos personatges femenins, entre els quals hi ha les protagonistes d'*El tango de la corona*. En aquesta obra, el pintor mostra una àmplia gamma de vestits, mantells i complements que sintetitzen l'essència i la identitat del ball flamenc i que, al mateix temps, denoten l'atenció que dedica a uns elements florals que potencien el ritme i el moviment de la composició. Al llarg de la primera dècada del segle XX, Anglada-Camarasa va pintar una sèrie de retrats de dones anònimes o procedents dels cercles socials que freqüentava a París. Aquest àmbit es complementa amb algunes mostres d'indumentària (faldilles, mantons i cossets), decorades també amb motius florals, que l'artista va anar col·leccionant al llarg de la seva vida i que li servien d'inspiració.

El recorregut, que no segueix un ordre cronològic sinó un guió temàtic amb desplaçament lliure, s'acompanya d'uns dispositius de mediació que aporten una aproximació a la flor des del punt de vista de la botànica, una perspectiva que enriqueix la comprensió dels diferents papers que Anglada-Camarasa va assignar a les flors i del vincle amb les seves etapes vitals i pictòriques. Així,

l'exposició proposa llegir la flor des de múltiples dimensions per entendre que el tractament que Anglada-Camarasa va donar a aquest element natural no sols ajuda a comprendre com va dibuixar les flors en la seva obra, sinó també com les flors dibuixen, a la vegada, la vida del pintor.

Ha col·laborat en el projecte la **neta de l'artista, Sílvia Pizarro**, que ha treballat en tasques d'assessoria per imprimir un caràcter personal i íntim a la mostra i, a més, ha prestat dos llibres d'il·lustració de flors procedents del Japó que es mostraran en vitrina. Aquests llibres s'han digitalitzat per tal que el públic pugui gaudir de cada una de les seves pàgines i dels dibuixos que van inspirar Anglada-Camarasa. L'exposició també ha rebut l'assessorament del **Real Jardín Botánico** per a la identificació de les flors pintades i la informació sobre les seves propietats.

A l'exposició, s'hi integra l'**Espai Educatiu** on els visitants podran gaudir d'activitats relacionades amb el món floral. El punt de partida és la *Columna florida* d'Anglada-Camarasa, on el conjunt floral que ens presenta aquí és impossible, ja que les espècies i varietats de flors que va combinar provenen de diversos llocs del món i floreixen en èpoques diferents. Probablement no les va poder observar totes juntes tal com es veuen aquí i algunes les devia pintar de memòria. Precisament perquè és un conjunt inventat, a través de les flors que va triar podem saber moltes coses de la vida del pintor, per exemple quins eren els seus gustos, quins coneixement tenia de les flors i, fins i tot, quines havia cultivat i cuidat al seu jardí de Mallorca. Els visitants veuran a les taules flors de diferents llocs del món, allà podran consultar la informació que les acompanya i podran observar formes, colors i textures. Se'ls oferirà de pensar en una idea que vulguin expressar a través d'una combinació de les flors, que podran calcar, acolorir i posar un títol. També es podran escanejar per compartir-les amb els altres visitants.

TEXTOS DE SALA

Introducció

El 1914, quan va esclatar la Primera Guerra Mundial, Hermen Anglada-Camarasa, que ja havia assolit un reconeixement internacional com a pintor i estava passant una temporada a Mallorca, va decidir romandre a l'illa i no tornar a París, ciutat on residia des del 1894. En aquest nou indret, l'artista no solament hi va descobrir els paisatges i la llum mediterranis, sinó també un espai on podia

deixar aflorar una de les seves grans passions: la jardineria. Anglada-Camarasa va adquirir un terreny proper al Port de Pollença i el va enjardinar amb diverses espècies de flors, entre les quals hi havia fins i tot varietats exòtiques portades d'altres països. La devoció i l'entusiasme amb què el pintor es va dedicar al cultiu i la cura del jardí van consolidar la seva vocació per la botànica i, al mateix temps, li van permetre submergir-se en l'estudi de la representació floral.

El jardí d'Anglada-Camarasa proposa, a través d'una mostra d'olis, dibuixos, fotografies, estampes i objectes de la Col·lecció Hermen Anglada-Camarasa, un recorregut que evidencia els coneixements botànics que el pintor va adquirir a través del contacte directe i l'observació minuciosa del món floral. Paral·lelament, l'exposició examina els diferents papers que l'artista va atorgar a les flors en la seva obra vinculant-les alhora amb les seves etapes vitals i pictòriques. Es tracta d'una aproximació a l'univers floral d'Anglada-Camarasa que ens convida a descobrir com va marcar la vida i obra del pintor.

Del jardí al llenç

El jardí que Anglada-Camarasa va crear a la finca El Pinaret li va oferir la possibilitat de potenciar un interès per la flora que ja havia demostrat en etapes pictòriques anteriors. Aquell espai li va permetre conèixer en profunditat, i des d'una aproximació tant botànica com estètica, els processos vitals d'una gran varietat d'espècies florals, des que se semblen fins que neixen i assoleixen l'esplendor. Però Anglada-Camarasa no sols cultivava flors per al seu jardí, sinó també subjectes per a la seva obra: les flors van passar així de la pala del jardiner a la paleta del pintor. D'aquest període destaquen, a més dels bodegons florals i els olis pintats en *plein air*, altres estudis de la flor que confirmen la intensitat i la recurrència de l'interès que hi té l'artista; en són una mostra els dibuixos en què anota amb precisió l'equivalència entre els colors de les flors que observa i els pigments de la pintura. Els àlbums que crea agrupant imatges de flors tretes de revistes i diaris, juntament amb les estampes i els llibres japonesos que adquireix com a font d'investigació, evidencien també la seva voluntat continuada de comprendre les diferents formes de representació de la flor.

Es tracta, en definitiva, d'un conjunt de registres que abraça des de la natura que emana de les seves pròpies mans fins a les imatges de la cultura visual de l'època i que configurarà, en la seva memòria, un atlas floral gràcies al qual, ja a l'exili, es podrà vincular de nou amb la seva passió.

El meu avi, Hermen Anglada-Camarasa, va comprar, l'any 1926, una finca amb un pinar a prop del Port de Pollença, a la zona de Siller. En aquell terreny plantà arbres fruiters i xiprers ornamentals per anar donant forma a un jardí on després va cultivar dàlies, hortènsies, maduixes... I també moltes varietats de roses, facilitades pel roserista català Pere Dot d'entre les seves creacions, una de les quals, blanca, portava el nom del pintor. Al voltant del 1930, Anglada-Camarasa es dedicava a la jardineria amb tanta intensitat que els seus amics temien que abandonés la pintura. Fins i tot, alguns que vivien fora li van arribar a enviar varietats de flors exòtiques. Després d'aquest parèntesi, va tornar a agafar la paleta amb energia renovada, per pintar vistes del seu jardí i composicions florals que es van convertir en les noves protagonistes de les seves teles.

A la fi de la Guerra Civil es va exiliar a França, on la impossibilitat de gaudir dels paisatges de Pollença que tant enyorava i la dificultat per obtenir materials van afavorir que reprengués els temes vegetals. La meva mare recorda els trajectes de tornada a casa amb el seu pare, amb grans rams de flors del jardiner de Pougues-les-Eaux, on vivien; aquelles flors tallades, col·locades dins d'un gerro, van ser el tema de moltes de les seves pintures, coloristes i decoratives, que amaguen les condicions en què van ser pintades: amb la tela instal·lada damunt d'una cadira, a l'habitació on vivien després que l'exèrcit alemany li requisés l'estudi.

Sílvia Pizarro, neta del artista

Columna florida

Fugint de la Guerra Civil, Anglada-Camarasa es va exiliar a la població francesa de Pougues-les-Eaux, on va viure fins al 1948. Allà va pintar *Columna florida*, un oli en què la composició adopta una dimensió arquitectònica i els elements florals queden disposats al voltant d'una estructura invisible. La combinació d'espècies florals demostra una vegada més l'exhaustiu coneixement botànic de l'artista, que es manifesta especialment en les més de vint varietats de dàlies (la dàlia era una de les seves flors preferides).

No obstant això, el conjunt que ens presenta Anglada-Camarasa és impossible, ja que combina varietats i espècies que no podrien conviure tal com se'ns mostren a la pintura. Lluny d'esdevenir un artifici, aquesta impossibilitat posa de manifest que la seva experiència vivencial de la natura s'ha transformat en una memòria visual que l'acompanya en la duresa de l'exili i que es converteix en un

element de connexió simbòlica amb els interessos i la vida que ha hagut de deixar enrere a Pollença.

Escenaris florals

El trasllat a París d'Anglada-Camarasa el 1894 per completar la seva formació va suposar la consolidació de la seva trajectòria i de la seva projecció internacional. Els gairebé vint anys que va viure a la capital artística de l'època li van permetre trobar un llenguatge propi, alimentat per referències procedents de tot Europa i de Rússia, i també per una atenció especial al folklore.

Els temes gitanos i els elements propis del costumari valencià, que l'artista va descobrir arran d'un viatge a València el 1904, van enriquir l'univers temàtic de la seva obra. Aquesta fusió el va portar a desenvolupar un decorativisme que queda plasmat en el tractament de les figures femenines, les quals, emmarcades en escenaris florals, queden immerses en conjunts de taques de llum i color.

A *Fra le rose* [Entre les roses], pintura que Anglada-Camarasa va presentar a la Biennal de Venècia del 1907, el personatge solitari que encarna el tema de la gitana se'ns mostra envoltat d'un conjunt de rosers de tres varietats diferents que estableixen un eco visual amb el vestuari de la protagonista. La seva identitat, oculta sota la negror dels seus cabells, contrasta amb la lluminositat d'unes flors que dibuixen l'arc cromàtic de l'espècie, des del malva porpra fins al rosa pàl·lid, i que l'artista representa en diferents estats d'evolució, des de la poncella inicial fins als pètals pansits.

Pel que fa a *València*, una de les obres més ambiciosos del pintor, presenta uns arcs florals que destaquen tant per l'exuberància de les espècies representades com per les dimensions, superiors a les reals, que Anglada-Camarasa dona a les flors. Aquest escenari floral adquireix una entitat gairebé arquitectònica i, pel seu protagonisme, dialoga amb la coreografia que esbossen les figures femenines.

Complements de la identitat

Al llarg de la primera dècada del segle xx, Anglada-Camarasa va pintar una sèrie de retrats de dones anònimes o procedents dels cercles socials que freqüentava a París. En aquestes obres, l'artista dona a la flor un paper ornamental incloent-la en els vestits, barrets i accessoris que llueixen les figures femenines o bé la converteix en el motiu decoratiu de la tapisseria sobre la qual reposen les

retratades. Així, les diverses espècies representades, fruit de la fusió de referències tan diverses com les modernistes, les folklòriques i les regionalistes, complementen i matisen la personalitat de les protagonistes.

A *El tango de la corona*, el pintor ens mostra una àmplia gamma de vestits, mantells i complements que sintetitzen l'essència i la identitat del ball flamenc, i que, al mateix temps, denoten l'atenció dedicada a uns elements florals que potencien el ritme i el moviment de la composició. Una atenció que no sols es fa palesa en la seva obra pictòrica, sinó que es projectarà també en el col·leccionisme d'objectes i d'indumentària que Anglada-Camarasa anirà atresorant al llarg del temps. Mantons de Manila, faldilles i cintes per a mànigues procedents de llocs aleshores exòtics com la Xina o l'Extrem Orient, o cossets típics de les terres valencianes configuren un conjunt que transcendeix la simple funció decorativa i que li permet continuar aprofundint en l'anàlisi visual de les flors.

ACTIVITATS A L'ENTORN DE L'EXPOSICIÓ

CONFERÈNCIA A CÀRREC DE LA COMISSÀRIA: EL JARDÍ D'ANGLADA-CAMARASA

DIJOUS 3 DE NOVEMBRE DE 2022, A LES 18 H

Arola Valls Bofill, comissària d'*El jardí d'Anglada-Camarasa*, introduirà l'exposició i la seva conceptualització. La mostra traça l'interès creixent d'Anglada-Camarasa pels elements florals. Olis, dibuixos, fotografies, estampes i indumentària permeten reconstruir la passió que sent per les flors com a element decoratiu o com a projecció de la identitat de les persones que retrata.

Arola Valls Bofill és investigadora i doctora en Educació per la Facultat d'Educació de la Universitat de Barcelona, i també professora de diferents centres privats d'art i fotografia. Ha comissariat, entre d'altres, les exposicions *H(a)unting images: anatomia d'un tret*, a CaixaForum Barcelona, i *Imago vocis: eco del visible*, al Centre del Carme de València. Col·labora des del 2009 amb la Fundació "la Caixa" en el disseny de projectes educatius i de mediació amb el públic a l'entorn de les exposicions d'art contemporani de CaixaForum.

VISITA EN FAMÍLIA: EL JARDÍ D'ANGLADA-CAMARASA

DIUMENGES 6 NOVEMBRE I 4 DE DESEMBRE DE 2023

En aquesta visita, ens submergirem en el món floral d'Hermen Anglada-Camarasa. Uniu-vos a una visita especialment pensada per a famílies que inclou un recorregut per l'exposició i activitats participatives dins l'espai expositiu. Conduïdes per un educador o educadora, les visites es basen en un tema principal de l'exposició que es va desenvolupant a l'entorn de les obres exposades.

Activitat recomanada per a famílies amb nens i nenes a partir de 4 anys.

Horaris:

Diumenge 6 de novembre, a les 12 h, en català

Diumenge 4 de desembre, a les 17 h, en castellà

VISITA COMENTADA: EL JARDÍ D'ANGLADA-CAMARASA
DIMECRES 16 DE NOVEMBRE I 14 I 28 DE DESEMBRE

L'exposició traça un recorregut que ens convida a explorar els diferents papers que Hermen Anglada-Camarasa va atorgar a les flors al llarg de la seva trajectòria. Els visitants hi descobriran com els elements florals van passar de ser un escenari ornamental per als personatges femenins de les seves pintures a esdevenir el subjecte protagonista d'algunes de les seves obres. Veuran la relació que el pintor va establir amb la botànica.

La visita està dirigida per un educador o educadora que, a partir del diàleg amb els participants, presenta els temes clau de l'exposició, els contextualitza i resol els possibles dubtes o les preguntes que puguin sorgir.

Horaris:

Dimecres 16 de novembre i 28 de desembre, a les 18 h, en castellà

Dimecres 14 de desembre, a les 18 h, en català

EduCaixa

VISITA COMENTADA: EL JARDÍ D'ANGLADA-CAMARASA FLORS QUE DIBUIXEN UNA VIDA

Nivell educatiu: Primària: de 3r a 6è i ESO

L'exposició traça un recorregut que ens convida a explorar els diversos papers que Hermen Anglada-Camarasa va atorgar a les flors al llarg de la seva trajectòria. L'alumnat descobrirà com els elements florals van passar a ser d'un escenari ornamental per als personatges femenins de les seves pintures al subjecte protagonista d'algunes de les seves obres.

Objectius de l'activitat

- Conèixer les etapes biogràfiques i pictòriques d'Hermen Anglada-Camarasa a través dels elements florals que apareixen a la seva obra.
- Explorar les dimensions simbòliques, formals i botàniques de les flors.
- Valorar l'art com a font de coneixement científic, social i cultural.

VISITA COMENTADA: EL JARDÍ D'ANGLADA-CAMARASA FLORS QUE DIBUIXEN UNA VIDA

Nivell educatiu: ESO, Batxillerat, FP: cicles de grau mitjà

L'exposició traça un recorregut que ens convida a explorar els diversos papers que Hermen Anglada-Camarasa va atorgar a les flors al llarg de la seva trajectòria. L'alumnat descobrirà com els elements florals van passar a ser d'un escenari ornamental per als personatges femenins de les seves pintures al subjecte protagonista d'algunes de les seves obres.

Objectius de l'activitat

- Conèixer les etapes biogràfiques i pictòriques d'Hermen Anglada-Camarasa a través dels elements florals que apareixen a la seva obra.
- Explorar les dimensions simbòliques, formals i botàniques de les flors.
- Valorar l'art com a font de coneixement científic, social i cultural.

TALLER

LLUM, COLOR, FORMA

DESCOBREIX ELS ELEMENTS BÀSICS DE LA PINTURA

Nivell educatiu: Infantil, Primària: de 1r a 2n

D'on surt la llum en un quadre? Com és possible que en una escena nocturna les figures destaquin per la seva lluminositat? Màgia? No! El pintor Anglada-Camarasa ens diria que només és qüestió de pigments. En aquest taller els més petits observaran la seva obra València i descobriran com la llum es crea a cop de color.

Objectius de l'activitat

- Comprendre com es creen la llum i el color a partir de l'observació d'una obra pictòrica.
- Fer servir elements bàsics del llenguatge artístic per expressar-se i comunicar-se.
- Gaudir de les experiències artístiques.

Fundació "la Caixa"

CaixaForum

Dossier de premsa

EL JARDÍ D'ANGLADA-CAMARASA

CaixaForum Palma

Plaça de Weyler, 3

07001 Palma

Tel.: +34 971 178 512

icaixaforumpalma@magmacultura.com

Horari

De dilluns a diumenge i festius, de 10 a 20 h

Reserves i informació

971 082 416

Àrea de Comunicació de la Fundació "la Caixa"

Cristina Font: 669 614 851 / cristina.font@fundacionlacaixa.org

Sala de Premsa: <https://premsa.fundacionlacaixa.org/ca/>

 [@FundlaCaixaCAT](#) [@CaixaForum_CAT](#) [#CaixaForumAngladaCamarasa](#)